

Bejelentetett: 1914 VIII/24 en

M. n. 1/1

914 G. 177.11/11.5

GOSINZEANA

REVISTA ILUSTRATA SAPTAMÂNALA

REDACTOR: Dr. SEBASTIAN BORNEMISA

Anul IV. — Nr. 34.

Abonamentul: Pe an 12 cor. Pe 1/2 an 6 cor.
România 30 lei. — America 3 dolari. — Germania 15 M.

Orăștie, 30 August n. 1914.

Vederi din Cestochowa, oraș în Polonia rusească, în care au intrat mai întâi armatele germane, încă la începutul războiului, cuprinzându-l. Îl țin și azi.

Altă vedere din Cestochowa, oraș polon în Rusia, cuprins de armatele germane.

MAPA EUROPEI

e iarăși în primejdie de a fi schimbată în chip puternic. Așa ne vestește un mare ziar din Viena, care spune: Lupta titanică în care a intrat și pe care o poartă Germania și Austrohungaria, va schimba temeinic mapa Europei!

Privind desfășurarea evenimentelor și uriașa îngrămădire de puteri spre câmpurile de luptă, — vedem și noi toate presemnele, că biata mapă a Europei va fi schimbată până la — a nu o mai recunoaște!

Văzut-ai vre-odată, ori macar cetit'ai descrierea puternică, viuă, a unui cutremur de pământ, ca cel care a zguduit inzulă Martinica sau mai nou cel din Messina, unde orașe mari înfloritoare, strălucind în haina lor bogată de podoabele minunate ce le-a pus pe ele mâna artistică a omului, în muncă migăloasă de zeci de ani, ba de veacuri, — s'au prăbușit în câteva clipite, par'c'ar fi fost un mușunoiu de nisip, și a doua zi nu mai știai unde a fost palatul cutare măreț și luminat, nici catedrală cutare, nici casa artelor, nici a marelui sfat, nici nimic!..

De cutremurul grozav de pe Martinica și din Sicilia, ne aduce aminte uriașul cutrămur ce zgudue azi întreg continentul bătrânei Europe, prin războiul cel fără păreche, ce s'a deslănțuit între popoarele ei!

Când se va sfârși acest războiu, fața Europei nu va mai fi de recunoscut! Pe acolo pe unde erau state înfloritoare, ca niște palate luminate, curate, răpitoare, ale cutărui oraș, — acum vei vedea numai o ruină, o pustie, ca după foc și după cutremur. Frumoasa Belgie, care în timp de pace se înălțase așa de mult, în bunăstare, în cul-

tură, de era ca o grădină minunat cultivată, — după războiu va fi ca o grădină de flori zdrobită de o furtună sălbatică și dripită în picioare de un roi de călăreți ce au fugit galop peste straturile ei îngrijite, bătându-le sub copitele lor. Tot așa Alsația-Lorena, unde se deteră lupte foarte mari, lăsând pustiu în urma lor; apoi Franca-de-Nord unde se vor da cele mai cumplite încăerări de oști ne-mai văzut de mari; tot așa Galiția, Bucovina, Polonia rusească, capul de Nord al Germaniei, și celelalte teatre uriașe ale unui războiu aproape de neînchipuit. Totul va fi zdrobit pe aceste câmpuri, dripit, ars, pustiu.

Și precum la Martinica și în Messina, după cutremur erau prăbușite în ruină zidurile cele ce stăteau odinioară falnice spre cer, și cele despărțitoare de curți, de nu mai știai unde a fost casa și până unde curtea ei, — și au trebuit să se tragă nouă linii de despărțire — așa aci vor veni ingineri cari vor trage linii nou de despărțire a curților, a țărilor... Peana cu care vor trage nouele linii de hotar, va fi *sabia biruitoare*, iar cerneala cu care se vor scrie acelea, va fi *sângele celui învins!* Va fi o scrisoare nemiluită, aspră, grozavă!

Da, se va schimba mult

Șeful statului major al Germaniei: generalul Moltke.

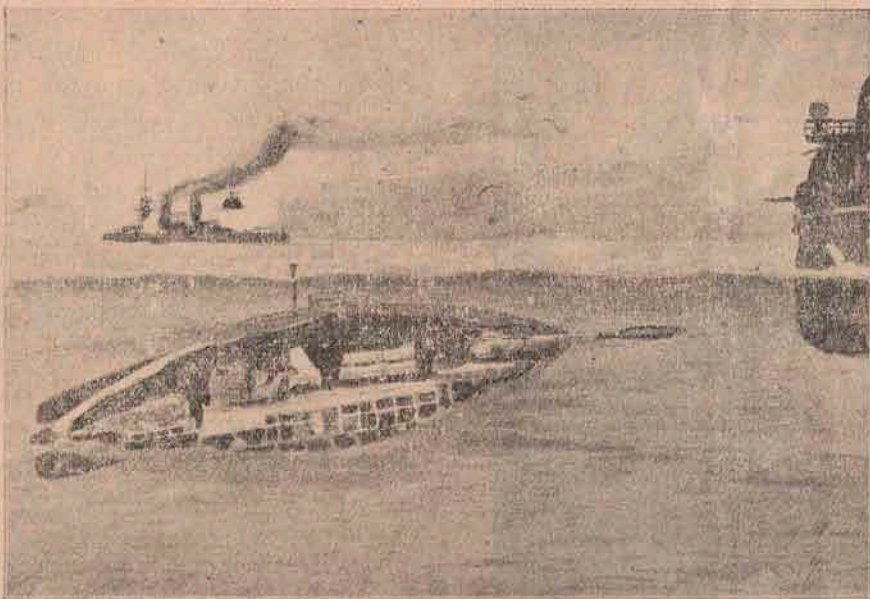
mapa Europei. Cu răsuflarea oprită și cu inimă înfiorată ne gândim la ea, — și așteptăm, ca fața ei cea nouă, să ne aducă bucurie, mulțumire, fericire și dreptate!

Regele Suediei: Gustav Adolf, care în războiul de față european își ține țara în neutralitate. Simpatiile lui și a țării sunt pentru Germania și Austrohungaria, și e vorbă, că dacă ar ieși din neutralitate, ar merge cu acestea alături.

Regele Belgiei: Albert, a cărui țară avu parte de cele dintii mari suferințe ale războiului, deși ea numai războiul nu și-l'a dorit.

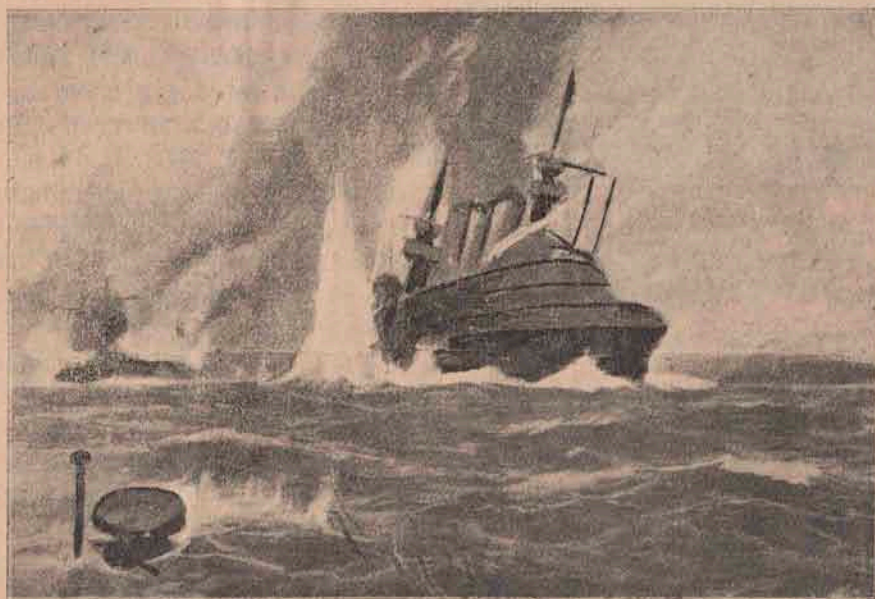
Chipul torpilorului alergător pe sub ape. Iată aci chipul unei corăbii submarine, aruncătoare de torpile ce sparg pânțele marilor vase de războiu. Corabia are chipul unei suveice, ce se scufundă de tot sub apă, lăsând afară din apă numai capul unui turn, prin care ies afară ofițerii de se uită în largul mării și văd corabia inamică asupra căreia să-și îndrepte torpilorul. O vede, ca aci în chip, înaintea sa, își îndreaptă „suveica” cu vârful spre cetatea plutitoare pe apă, împușcă o torpilă spre pânțele ei pe sub apă, — cum se vede aci torpila aruncată de vas spre fundul corăbiei mari din calea sa, și glonțul infernal când se izbește de pânțele corăbiei, explodează acolo cu atâta putere, încât sfarmă pantera, îmbrăcămintea de fer a corăbiei, deși e de jumătate de metru de groasă, și scufundă pe uriașul ce plutește asupra mării. Vasul torpilor după ce și-a aruncat bomba ucigașă, fuge în altă parte și repetază trimiterea de moarte altor corăbii ce s'ar vedeă pe aproape. — Sunt însă și ele foarte primejduite. Pe marile vase de războiu sunt puși străjuitori, cari sunt tot cu ochii pe mare doar zăresc hornul unui torpilor, și îndată trag cu tunurile asupra lui și nimicesc primejdiosul inamic ce vine pe furiș, ascuns sub valuri de ape. — Chipul de aci ne arată torpilorul ca tăiat prin mijloc, pentru a-i vedeă lăuntru, în care lucrează soldații de pe el.

Orga minunată.

De mult, de mult, trăia odată un prea iscusit fabricant de orgi, care lucrase multe orgi și ultima eră totdeauna mai bună decât cea precedentă. La urmă, făcù el o orgă așa de minunată, că începeă singură să cânte, când pășea în biserică vreo pereche de nuntași. Când isprăvi el această orgă, vizită fetele din țară, își alese pe cea mai frumoasă și se pregăti de nuntă.

Când însă trecù pragul bisericii și când prietini și rudele îl urmau în cortegiu impunător, fiecare cu un buchet de flori în mână și cu bețeală la butonieră, inima sa eră plină de trufie și de ambiție. El nu se gândea nici la logodnica sa, nici la Dumnezeu, ci numai la măestria

sa și la uimirea publicului, când orga va începe singură să cânte. Însă orga nu cântă. Fabricantul de orgi se întristă nespuse de tare, și atribui aceasta logodnicei sale, care nu i-ar fi credincioasă. Nu mai vorbi nici un cuvânt în acea zi cu ea, își făcù în secret bagagiul și o părăsi. Dupăce merse 100 de mile, se stabili într'o țară îndepărtată, unde nimeni nu-l cunoștea și nu-l întrebă de unde vine. Acolo trăi el liniștit singur, timp de zece ani, atunci îl cuprinse un dor neînțeles de patria sa și de logodnica păsăsită. Dupăce încercă înzadar să-și învingă această pornire, se hotărî să se întoarcă și să-i ceară iertare. Călători zi și noapte, făcù răni pe tălpile picioarelor și cu cât se apropiă mai mult de patrie, cu atât îi eră mai mare nerăbdarea și frica, dacă ea va mai fi cu el bună și prietinoasă, ca în timpul când îi eră logodnică. Însfârșit zări lucind în soare, turnurile orașului său. Atunci începù să strige cât îl ținea gura și să plângă, încât oamenii ce treceau pe lângă el, clătinau capetele și ziceau compătindu-l: „Sărmanul! E nebun!” Cum păși însă pe poarta orașului, întâlni un cortegiu funebru. În urma dricului mergeau plângând și vătându-se o mulțime de oameni.

Corabie nimerită de torpilă. Torpilorul alergând pe sub apă, și-a împușcat torpila sa și a nimerit pe uriașul dreadnought în pânțele, făcându-i o spărtură omoritoare. Puternica corabie se pleacă în o parte, într'acolo unde are rana grea, prin care intră apa în lăuntru ei.

Tipuri de ofițeri Englezi: Sunt tot oameni înalți și slabi, adică puțin în carne, dar sănătoși. Sunt ca ogarul, pe care ori-cât îl hrănești, nu se îngrașe. Cei de față sunt ofițerii din marele stat major al armatei, la sfat.

Tipuri de ofițeri englezi: generalul Sir Charles Douglas, noul șef al statului major al armatei engleze.

— Pe cine îngropați aci, oameni buni, de plângeți așa?

— Pe frumoasa logodnică a fabricantului de orgi, care, om rău, a părăsit-o. Ne-a făcut la toți numai bine și ne-a iubit așa de mult, că vrem s'o îngropăm în biserică.

Când auzi acestea, nu răspunse o vorbă și cu capul plecat, urmă și el coșciugul. Nimeni nu-l cunoștea, nici nu-l turburară din su-

spinele sale, căci se gândeau: „Poate și omului acestuia, moartea i-a răpit de curând, vreo rudă scumpă“.

Așa sosi cortegiul la biserică și când cei ce purtau coșciugul pășiră pragul bisericii, începî orga să cânte așa de mareț, cum nu mai auzise nimeni! Așezară coșciugul înaintea altarului; fabricantul de orgi se spriginî de un stâlp și ascultă sunetele, cari răsunau mereu mai puternic, încât biserică se cutremură sub acordurile orgii. Ochii i se închiseră, de oboseala drumului, însă în inima sa eră bucuros, pentru că Dumnezeu îi dăduse gândul de a se întoarce, și când răsună ultimul acord al orgii, căzî mort la pământ. Atunci ridicară oamenii cadavrul, și cum aflară cine este, deschiseră coșciugul și-l așezară lângă logodnica sa. Și când închiseră sicriul, începî orga încă odată să cânte.

Și de atunci n'a mai cântat niciodată.

R. Laenger.

□ □ □

Scrisoare din Minneapolis.

— Un indian de 128 ani. —

Gârbov și tremurând, cu mii de brezde pe față, dar cu ochii negri și scânteietori încă, pe cap împodobit cu penele de comandant, — așa

a venit în zilele trecute la Minneapolis, America, Wa-be-ne-gew-wes, șeful de 128 de ani al unui trib de Indieni, care azi se cheamă altfel *John Smith*. Când s'a născut el, atunci acopereau ținuturile acestea codri vergini încă, și în împărăția Pieilor roșii domniă epoca marilor eroi.

Azi sunt toate schimbate. Bătrânul gârbov, care e șef al tribului său mai mult de o sută de ani, s'a hotărît, ca înainte de-a muri, să mai vadă macăr odată orașul acesta mare, care s'a zidit pe meleagurile acelea, peste cari el zburase de-atâtea ori în goana roibului. John Smith are azi, după calculația sa proprie, 128 de ani. Că nu-i cu mult mai tânăr, o arată și datele acelea oficioase, în cari Wa-be-ne-gew-wes e amintit, ca copil al șefului Indienilor acu-s 116 ani. Cu siguranță, el este cea din urmă rămășiță ai marilor șefi de Indieni, cari odată au fost spaima imigranților albi și a căror amintire și vitejie din tinerețe, mai trăește doar în cărțile de povești. Deși bătrânețea l-a ruinat, e încă totuș destul de tare și ochii și urechile i-s aproape tot atât de ascuțite, ca atunci când mirosiă urma dușmanului la mii de pași.

Zgomotul orașului l-a supărat pe moșneag și numai decît după sosire în Minneapolis, a voit să se rentoarcă în inima codrilor, din care ieșise la lumină. Mereu da nemulțumit din cap și murmură: „Prea sunt multe trăsurii pe-aiaci, din cale-afară multe.“

Ziaristii americani n'au întrelăsat a-l interviua pe oaspele rar și din cale-afară prețios, dar au fost nevoiți a se întreține mai mult cu suita bătrânului, căci el abia știe să n-

Ministrul de războiu al Germaniei.

Tunarii nostri în marș spre câmpul de luptă. Au flori la chipiu și merg voioși în luptă, căci știu că au tunuri bune, se zice că-s cele mai bune din câte se cunosc. Printre tunari sunt foarte mulți Români, oameni robuști, tari, deprinși cu greul.

druge câteva cuvinte pe englezește.

„Norul mititel“ — așa se chemă tovarășul moșneagului, care-l însoțise aici împreună cu nevasta și cu un copilăș de 6 luni — a făcut, între ziariști și între șeful gârbov, pe talmaciul.

Bătrânul a povestit în limba Indienilor amintiri din vremurile vechi și s'a plâns de neajunsurile zilelor de astăzi. Părea, povestind, un simbol viu al neamului său, îmbătrânit, ruinat, gata să se prăpădească și apăsător de povara crestei de pene, pe care odată o purtase cu atâta fală. Tot mândru însă, răspundea cu un fel de patos melancolic la întrebările ziariștilor.

— Neamul mi s'a prăpădit — spuneă moșneagul — și nu peste mult mă voi mută și eu pe altă lume. Tinereța și copiii mei toți, sunt duși pe totdeauna. Am venit deci eu singur, ca să văd Mineapolis-ul, înainte de-a muri.

După aceea a nceput să vorbească, cum a nvârțit acu-s șaptezeci de ani barda deasupra capului, în războiul cu un alt trib indian, cum și-a condus poporul în războiul sfânt, pe care l-au purtat pentru locurile verzi de vânat. Într'o duzină de lupte a scalpat mulțime de duș-

mani și poporul său a fost totdeauna învingător. Boli și foametea însă le-au rărit rândurile și ei s'au mutat pe alte plaiuri. Atunci s'au așezat pe locul, unde se nălță azi orașul *St. Cloud*.

În 1862 s'a luptat în tabăra Albilor, căci a văzut de pe-atunci, că lupta împotriva acestora ar fi zadarnică. Atunci el a dus vestea îngrozitoare în tabăra Albilor despre un măcel al Indienilor din Ujulum. Dintre ai săi, el singur a putut străbate printre rândurile dușmane, mântuind prin fuga sa moartea la nenumărate

— Trupele de pioniri căraușesc, cu cai, materiile explozive de lipsă pe câmpul de luptă, pentru pregătirea de terenuri subminate, pe cari când vor călca trupele inimice în inaintare, să fie aruncate în aer! Și acesta e azi un mijloc de apărare contra inamicului.

familii de-ale Albilor. Aceasta a fost cea mai frumoasă faptă a Indianului de 128 de ani.

□ □ □

Doină nouă.

*Jos pe Murăș, colo 'n șes,
Îmi răsare codru des,
Da nu-i codru de stejari,
Ci-s oșteni și ghinărari.*

*Vântul bate, frunza sună
Dulce cântec mai răsună,
Da nu-i doină din zăvoi,
Ci e cântec de război.*

*Și pe drumu 'ndelungat
Merge badea întrarmat,
Și cu cât se depărtează,
Tot mai din adânc oștează,*

*Nu de teama de omor,
Ci de jale și de dor,
După codru legănat,
După draga lui din sat.*

I. U. SORICU

RÂNDURI MĂRUNTE

† Pius X-lea. Moartea capului bisericii catolice, între alte împrejurări, ar fi stârnit în lumea ntreagă jale și senzație. Așa însă, cum pretutindeni în Europa e pārjoală și seceră moartea, această pierdere dureroasă atinge numai puțin sufletele și nu pe toate.

Trecerea din viață a marelui prelat rămâne, cu toate acestea, a grea pierdere pentru biserica catolică, pentru înflorirea căreia Pius X.

Trupele de făcut poduri și telegraf, — cari au tras podul peste râul Sava, pe care au trecut oștile austrougare la Șabaț, ca să iee lupta cu Sărbii. Unde e lipsă, și până nu e pod, ei conduc luntrile pe care trec oștile de pe un țărm pe altul. — Munca acestor trupe de făcut poduri, apoi telegraf pe câmpul de războiu, e de cea mai mare însemnătate pentru armată.

a lucrat, după împrejurări, din răspu-
puteri.

În sufletul nostru, ca Români, icoana dispărutului e legată de episcopia delă Hajdudorog și, de aceea, lumea e rece.

*

Un rege, care plătește dare.

Regii, în urma treptei lor sociale, care e cea mai înaltă, sunt scutiți prin lege, ca să plătească dare. Se găsește totuș, un rege, care a refuzat să se bucure de acest favor special și a cerut ministrilor săi, ca să fie și el, întocmai ca ceilalți cetățeni, obligat a plăti darea după moșiile sale. Acest rege cu vederi sociale atât de drepte, e stăpânitorul îndepărtatului Siam. Dorința sa, ca să fie și el supus acestor sarcini de stat, luminatul rege, a motivat-o prin următoarele:

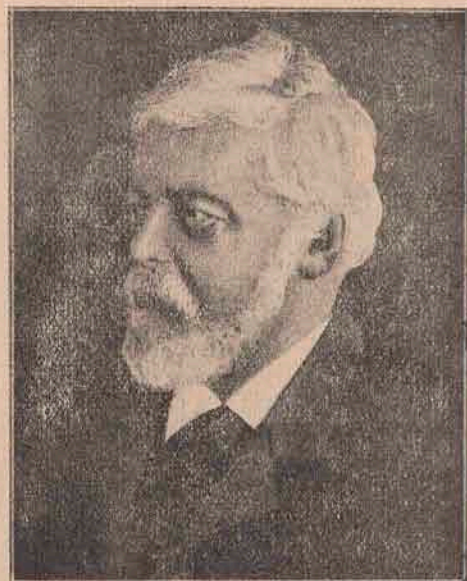
— Legea și eu trebuie s'o stimez, întocmai așa, după cum o stimează toți ceilalți cetățeni. Avere mea e foarte mare și aflu absolut motivat, ca să contribuesc și eu la spelele statului, ca oricare alt cetățean din Siam, deoarece și eu stau sub paza legilor“.

Cuvinte drepte, vederi luminate! În îndepărtatul Siam, pe alt continent, care nu se chiamă Europa!

*

Vaticanul și gazul. Acum sunt 60 de ani, de când s'a introdus luminația de gaz, în Roma. În 1844

venise inginerul englez *Stepherd* la Roma și i-a cerut și papei de pe-atunci, Grigore al XVI-lea, ca să-i sprijinească planul. Când i-a făcut înaltului cap bisericesc, însă, propunerea, ca să dea voie să se introducă și în Vatican, luminația de gaz, a fost refuzat, pe motiv, că legile și canoanele bisericești nu admit lucrul acesta. Și nici n'a admis papa

Președintele republicii Elveția, Ludovic Forrer, care e și el cu țara lui neutru.

Grigore luminația de gaz, ci urmașul său: Piu al IX-lea. Altfel, tot pentru luminație, au mai fost la Vatican contradicții. Așa în 1893, când eră vorbă să se introducă în palatul papilor electrica. Atunci mulți voiau, ca sfeșnicul etern să fie înlocuit cu lămpi electrice. Cardinalul Parocchi, însă, s'a opus din răspu-
puteri la aceasta, și așa electricitatea numai după moartea lui a fost admisă în bisericile catolice.

□ □ □

Paza unui tunel. Toate podurile drumurilor de fer, ba și a drumurilor celorlalte, mai ales în părțile pe unde se știe că are de trecut armată, — sunt așa păzite de soldați înarmați. Tot așa tunelele prin cari trec căile ferate, — cum se vede și în chipul de sus.

INVITAȚIA MISTERIOASĂ

CORNELIU MOLDOVANU

Pauza anunțată pentru „cinci minute“, dură mai bine de jumătate de ceas. După ce judecătorii își fumară țigările în „camera de consiliu“, unde sfătuiră mai mult asupra isprăvilor amoroase din noaptea trecută, clopoțelul președintelui răsună strident, și „domnii jurați“ cu mutre severe și mers tacticos, își reiau locurile în fotoliile largi. Fiecare se străduia, de altminteri în deșert, să dea cât mai multă solemnitate înfățișării târgovețe de oameni bine trăiți, dar lipsiți de duh.

Președintele porunci „criminalului“ să continue povestirea faptei, care-l adusese între baionete. Acela, cu o figură blândă și ochi visători, istoviți de suferință, se rezemă de bara de fer și începă cu glasul moale și nepăsător:

„...Cum vă spuneam, domnilor judecători, m'am ridicat atunci de pe bancă, vrând să-i sărut mâna. Nu mi-o întinse. Rămase nemișcată, cu privirile aiurite. Numai buzele ei se mișcau fără glas, frământate de sete. Sete... de ce?... Un instinct straniu mă muștră: prea mă legasem ușor.

Cine știe cu ce isterică sau dementă voi avea de furcă... Poate că mă înșel... Poate că nu-i decât o mistică, o sugestionată, o maniacă spirituală... Totuș, neprevăzutul mă atrăgea, și tremuram de plăcere, că voi cunoaște o femeie nouă. Presimțeam, că în noaptea aceasta, — ce noapte opacă, fără stele! — voi cunoaște toată frenezia dorinții, brutala sărutare a vițului. Fiori calzi îmi șerpuiau prin sânge, și inima mă durea, otrăvită de un venin dulce...

*

„...Eșii pe coridoarele tăcute, coborîi scările cu pasul scurt, fără răsunset, și peste câteva clipe deschideam ușa plăcerilor închipuite. Pretutindeni covoare grele în nuanțe tari, cari aminteau violența de colorii a orientului. Statuete de marmoră neagră, sfinxii antici de argilă arsă și nenumărate cadre cernite de văluri albe și negre. Oglinzi în felurite mărimi, cu încrustări cabalistice. Prin colțuri, candelă și feșnicare aprinse: într'un cuvânt, un interior de templu păgân, parfumat cu mirisme degustătoare de camfor. Poate că florile acelea exotice otrăveau atmosfera... Pe măsuțe, pe canapea, pe jilțuri, juvaere risipite cu nepăsare, schimbând între ele răsfrângeri multicolore, ca o fascinare de ochi de bestii. Întinsă pe blâni, aproape goală, *dânfuitoarea* cercetă un vraf de scrisori și fotografii. Ochii aveau culoarea plânsului, iar brațele moliciunea narcoticului. Zăpăcit de alaiul atâtor surprinderi, mi-am acățat privirea de o statuă în care am recunoscut pe stăpâna înmărmurită în vârtejul dansului.

— Ai venit!... Cât ești de bun c'ai venit... Mi-eră teamă să nu te răzgândești. Nu te speria, — am aprins toate luminile dinadins pentru tine, și-am ars parfumuri

calde, nardurile care-ți sunt dragi... Nu-i așa că nu-ți insuflu spaimă?... Nu-i așa, dragule?... Dă-mi mâna ta... tremuri?...

— Nu, frumoasa mea!

— Ba da, tremuri... ești palid... Ce palid ești, ca un cadavru... Așa te vreau, așa îmi ești mai drag...

— Oboseala, emoția poate...

— De ce minți, Rosario?

— Dar nu mă chiamă...

— *Si, si, carissimo...* Lasă-mă să-ți spun așa. *Vreau* eu să fi Rosario, Rosario care a înviat... El mi-a jurat murind, că va învia pentru mine!...

— Te rog, fi calmă... Uite, să stăm de vorbă ca doi prieteni de demult... Spune-mi ce ai, unde te doare, de ce plângi?...

— Nu mă întrebă nimic. Așează-te lângă mine, dă-mi gura ta... Tac!... Sărută-mă, așa! mușcă-mă, sfășie-mă!...

Cu o putere sălbatecă mă înlănțui, și gemând îmi mângăia părul, îmi sugea buzele, îmi sărută mâinile.

— Rino, Rosario, dragule... Acum ești iar al meu... Nu vreau să te mai pierd. Chiar dacă nu te înduram tu să vii, mă târam eu până la pragul tău. Te-am iubit numai pe tine, și iubindu-te, te-am ucis. Căci iubirea ucide, Rino, nu-i așa?... Tu știai aceasta, alminteri nu-mi încolăceai degetul cu inelul morții, cu șarpele de aur al logodnei funerare.

Am îngenunchiat îngrozit lângă divan, și cu vocea stinsă o rugam să-și vie în fire.

— Te rog, ascultă-mă... Fii înțeleaptă. Nu sunt Rino, nu sunt el, sunt eu, un altul!

Gemând și zvârcolindu-se, îmi răspundeă în delir:

— Minți! De ce tăgăduiești?... Minți, ești tu și numai tu... Dă-mi gura s'o sânger, dă-mi inima s'o mușc, dă-mi sufletul să ți-lucid!... Nu mi-ai dat tu inelul morții?...

— Dacă nu te liniștești, mă superi și mă duc...

— Vei cuteză, răule?

— Făgăduiește-mi, că vei fi cuminte și rămân...

Uite așa! Povestește-mi ce vrei... Spune-mi ceva... Știi ce? Vorbește-mi de Rosario...

— Egoistule, să-ți vorbesc de tine... De când ți-ai dat suflarea, pe perna brațelor mele în spasmurile dragostei, nu-ți vorbesc în fiecare ceas, nu te plâng în fiecare noapte, nu te evoc în fiecare clipă?... Pentru tine am părăsit tot, m'am azvârlit în drojdia nopții, am suit scândurile blestemate ale scenei, am delirat în clocotirile danțului, și frământându-mi carnea în feeria luminilor de teatru, mă dădeam tuturor, și totuș nimeni nu poate jură că m'a avut... Am gustat apoi sucurile beției, pe toate, aburii tulburi ai absintului, întunericul limpede al vinurilor scumpe... În vin căutam uitarea, dar vițul niciodată nu m'a atins, și uitarea n'am găsit-o!... Apoi morfina și eterul, somnul și visul deopotrivă de zbuciumate... Am cheltuit o avere, căutându-te prin toate limanurile lumii... Cu scrisorile tale și cu

imaginea ta din nenumăratele fotografii ce mi-ai dat, am petrecut calvarul anilor, așteptându-te fără să te înșel... Uite, privește-le, sunt ude încă de lacrimi și sărutări... Privește-le, revede-te singur, ca să te convingi c'ai înviat...

Mă îndrept spre mäsută. Ridic o fotografie — mă cutremur! Alta, la fel. A treia — ce groază!... Sunt eu în toate... și totuș nici una nu-i a mea... Ce asemănare!... Ce grozăvie!... Mă frec la ochi, îmi apăs fruntea. Mi-e frică de mine... Par'că aud ceva rostogolindu-mi-se în pânțele. Nu, nu se poate. De sigur, mă înșel. E o iluzie. Am fost sugestionat. Eu nu pot avea memoria propriei mele figuri. Nici un om nu-și cunoaște umbra, mersul, gesturile... Și totuș, sunt sigur că nu m'aș putea confunda cu un altul... Am conștiința limpede a ființei mele... Scotocesc prin teancul de fotografii, ridic una și fug la oglindă. Mă uit la imaginea rece de pe cristal, mă 'ntorc la chipul zugrăvit, și ceva de care nu-mi dau seama mă înspăimântă, mă doare... Mă uit bine la luciul de ghiață, ca să mă conving dacă sunt eu, fac o strămbătură. O imagine moartă din oglindă mă imită. Ce oroare! Cum râde de scârbos nebunul din oglindă!... Oglinzile astea mint, sunt vrăjite... Toate oglinzile sunt vrăjite... Uite, cum râde!... Ha... ha... ha... Râzi, nebunule, râzi... Oglinda magică te ademenește... Ha... ha... ha...

— De ce spunea, că nu ești tu Rino... — geme ea, rupând eu dinții dantelele pernelor...

— Dar înțelege... — Glasul îmi gâlgăie în gât ca un vin acru, vreau să țip, să mă lupt, să mă răzbun în potriva mea însumi, dar privirile ei de foc mă străpung ca un mănunchiu de pumnale... Mă doare, și nu mă pot văita, sufăr și nu pot să plâng... Cu gestul brațelor mă chiamă, mă zmulge, mă sfășie... Ascult ca într'un vis rău, glasul ei ritmat, care cântă:

— Vino, Rosario, vino... Plângi la sânul meu sterp până astăzi de plăceri... Ți-aduci aminte, atunci când ți-am dat să bei până la fund drojdia vițului, când te-am simțit murind lângă trupul meu tânăr și cald... Te pipăiam, erai de ghiață ca și acum, și sufletul meu ardea ca o torță vie... Ți-aduci aminte?... Am țipat, am plâns... te-am rugat... Și tu atunci ai deschis buzele și mi-ai rostit jurământul: că vei învia pentru mine... Mureai sătul de patimă, dar nu de mine, demon zămislit în spuma sărutărilor... Acum ești iar al meu, și până 'n zori te voi ucide a doua oară... Rosario... Ce faci?... Mă doare... Ah!..."

*

„...Când m'am desmetecit, zorii spârgeau cu su-liți de foc pânza întunecatelor geamuri. Ea dormia lângă mine somnul eternității. Eră albă ca zăpada și rece ca iarna. Pe buze îi flutură încă zâmbetul acela funerar, care mă înspăimântase la întâia întâlnire. Ochii de agată neagră își perduseră lumina roșie, — degetele fulgerau încă răsfrângerile inelelor. I-am închis pleoapele cu liniștea unui cioclu, și-apoi i-am strâns fălcile

căscate. Pe buze par'că îi înghețase un sfârșit de frază. M'am aplecat ca să cetesc taina ce asfințea pe gura celei neînsuflețite, ultimul cuget care nu murise încă... Părea că spune: „Voi mai veni să ne iubim odată, — așteaptă-mă!...“

„...Acum, domnilor judecători, mă puteți osândi sau iertă, — mi-e tot una!“

Jurații, în sacerdotala lor înțelepciune, îl socotiră drept un „farsor“, și-l osândiră, prin glasul nepărtinitor al justiției, la muncă silnică. Publicul aplaudă frenetic...

UNCHIUL DIN AMERICA

Zephyrin Escargol, bărbier la Rabastens, își savură tacticos un tas de cafea veritabilă Mocca, pe care gingașa dumnealui jumătate o preparase. Dar tot înghițind băutura caldă, fața începe să i se întunece.

— Ce ai Zephyrine, dragă? îl întrebă cu multă grație, doamna Zephyrin.

— Ce am? Încep să fiu desgustat de vieța asta care o duc: Să tunzi mereu capete, și să razi bărbi... Recunoaște, te rog, Monica, că eu cu inteligența mea aș fi putut face altceva mai bun.

— Eu nu văd dragă, că ai așa de mult să te plângi. Ia gândește-te, ce-ți lipsește?

— Ce-mi lipsește?... Îmi lipsește banul!.. Iată ce-mi lipsește.

— Bani! Nu ești numai tu singur care-i dorești, mai sunt și alții!

— Ah! dacă aș avea bani! În loc să fiu forțat să stau închis în prăvălie, obligat să ascuț toate balivernele debitate de clienți stupizi, aș voiajă! Cu o parte din bani, mi-aș cumpără așa de multe acțiuni, că numele meu ar eși iute din obscuritate.

— Și crezi că banii te-ar scoate din comun!?

— Cum crezi tu, că dacă aș fi bogat...

Sonera salonului de coafură îi oprește pe buze fraza începută. El coboară iute dar, se reîntoarce după un minut, ținând cu desgust, un plic, pe care niște degete prea puțin aristocratice, și-au lăsat urma.

— Am crezut că este un client, spune Zephyrin, dar nu eră decât factorul.

— O scrisoare?

— Da, poartă timbrul poștei dela Gaillac, și asta mă miră, căci eu nu cunosc pe nimeni în orașul ăsta. Mă întreb cine ar putea să-mi scrie!

Desfăcând plicul cu coada linguriței de cafea, scoate o bucată de hârtie murdară, mângălită de câteva linii lipsite cu desăvârșire de ortografie.

— Sfinte Dumnezeule! strigă Zephyrin, îndată ce a terminat de citit. — Mai întâi te rog, Monica,

spune-mi, dacă dorm sau sunt treaz. Ține, cetește și tu. Monică cetește la rândul ei:

„Dragă domnule Escargol, unchiul ce aveți la Chili, îmbogățit a sosit în Franța și dorește să vă facă moștenitor. Dar mai întâi vrea să se asigure, dacă sunteți într'adevăr demn de această favoare. Vă previn, că are să sosească în una din zilele acestea la Rabastens, foarte sărăcăcios îmbrăcat și are să se facă, că nu vă cunoaște. Are să vi se prezinte sub forma unui vagabond în cea mai neagră mizerie. Să nu credeți nimic.

Confidența aceasta mi-a făcut-o mie pe bordul care ne-a adus în Franța. Eu, cum însă am avut fericirea să vă cunosc, este câțva timp, fiind în treacăt la Rabasens și precum am avut onoarea să mă rad la frizeria Dv., v-am cunoscut deci, și știu că sunteți un om onest, și am crezut ca o datorie din partea mea să vă anunț, ca să vă țineți în gardă.

Primiți, dragă domnule, sincerile mele salutări:

Thomas Verbefoff
reprezentant de comerț.

— Ei, asta-i curat o lovitură de teatru, răspunde confuză doamna Escargol! Dar eu nu știam Zephyrine, că tu ai un unchiu la Chili?

— Eu și mai puțin, răspunde Zephyrin. Este fără îndoială fratele tatei, care a dispărut de acasă la vârsta de 18 ani, din cauza unei femei, pe care o iubea. Dar după ideia mea, eu credeam mai sigur, că s'a refugiat în Spania.

— Bine, dar cine poate să-ți spună, că nu a ajuns la Chili?

— Sigur, o fi făcut ceva economii în Spania și pe urmă a plecat la Chili. — A! bătrânul șiret, se deghizează în vagabond, ca să ne încerce.

— Nu-i prost de loc, răspunde doamna Zephyrin. În orice caz să facem așa fel, ca el să nu observe, că noi știm.

— Ce glumești!.. Asta ar însemna să-i iei unchiului meritul invențiunei sale... Eu însă mă întreb, dacă este așa de bogat?..

— Oh! asta, sigur, că trebuie să fie bogat, eu am auzit, că pe acolo este o țară de aur, este probabil că...

Din nou se aude soneria dela intrarea prăvăliei.

— Ei poftim, un client, fără îndoială. — Aici nu mai poți să ai un minut de liniște, mormăește Zephyrin, pe care speranța unei viitoare bogății îl face să fie indiferent, la posibilitatea unui câștig de câteva centime.

Tot mormăind trece în prăvălie, ca să primească inoportunul client.

Este un om care după aparențe poartă bine 55—56 de ani, trăsăturile feței aspre, pomeți scoși în afară, cu o privire pe jumătate ascunsă de niște sprâncene groase, fiind departe de a inspira simpatie. Pe cap, o pălărie de fetru zdrențuită, îmbrăcat într'o

haină de dril neagră, aproape în aceeași stare ca și pălăria, înfârșit niște pantaloni rupți și o pereche de ghete a căror talpă avea nevoie de concursul unei sfori, ca să se mai poată țineă alipită de restul ghetei, completează îmbrăcămintea acestui straniu client.

— Ce doriți? îl întreabă Zephyrin.

— Aș vrea să-mi tunz părul. Incepe să fie cald și eu nu pot să sufăr părul prea mare pe căldură.

După ce îl pofteste să se așeze, Zephyrin armat de foarfeci începe să taie din chica formidabilă.

— Te rog, să nu mi-l tai prea scurt, îi recomandă streinul.

— După plăcerea Dv., răspunde cu o voce seacă bărbierul, dar puțin după aceasta obiceiul bărbieresc de a vorbi mereu, fiind mai puternic, îl învinge:

— Putem zice, că astăzi avem o zi frumoasă!

— Hm! nici prea frumoasă, nici prea urâtă! Ei! nu se poate compara timpul de pe aici cu acela, unde sunt eu obișnuit!

— Adevărat?!

— Sigur, că nu! Ah! ce cer frumos în țările astea de sud!

Aici Zephyrin Escargol începe să-și ascuță urechile.

— Din sudul Franței?

— Nu, din sudul universului... la Chili.

— Ah! Sunteți originar din Chili? se informează Zephyrin, a cărui voce începe deja să-i tremure.

— Nu. Eu sunt de aici, numai că am părăsit țara de mult, umblând după aventuri. Și iată-mă acum după treizeci și cinci de ani, în care timp am parcurs întreaga Europă și o bună parte din cele două Americi, iată-mă din nouă întors în țară și drept toată bogăția, 9 lei în buzunar, fără să am măcar un colțisor unde să-mi odihnesc capul.

— Am și eu un unchiu, care a plecat și el la Chili, azvârlî Zephyrin o vorbă, se numește Escargol, ca și mine, dar nu mai știu nimic ce a devenit. Nu cumva l-ați întâlnit din întâmplare?

— Escargol!.. Escargol!.. zise vagabondul, ca și cum ar căuta să-și aducă aminte... Nu, nu cunosc pe nimeni cu numele acesta". Dar spunând acestea lasă să se întrevadă un ușor surâs enigmatic, pe care Zephyrin îl surprinde prin oglindă.

— „Ah! este el! își zice bărbierul, să ne ținem bine“.

— Mi-ați spus, dacă nu mă înșel domnule, a-dineori, că nu aveți un colțisor să vă odihniți...

Dar de sigur că aveți amici care au să fie bucuroși să vă dea ospitalitatea.

— Vai! din nenorocire nu am nici un amic, răspunde voiajorul cu un suspin de să-ți rupă inima... Caut de lucru, dar în așteptare nu am decât 9 lei în buzunar. Nu cunoașteți un han unde pentru câțiva bani se dă azil?

— „Al bătrân șiret, dacă crezi tu că merge asta cu mine, te înșeli, murmură Figaro-ul, printre dinți“.

— Ați zis un han?... Nu cunosc, dar noi avem o cameră mică dar destul de confortabilă și... dacă o doriți, o pot pune la dispozițiunea dvoastră.

— Și pentru ce preț?, se informă vagabondul, cu o demnitate plină de melancolie.

— Oh! nu vă ocupați de preț, domnule, stați aci ca oaspetele nostru, până ce ve-ți găsi de lucru.

— Cum să vă supăr așa de mult?

— Dar nu, nu-i nici o supărare, din contra avem să fim prea onorați. Toate persoanele care sosesc din țara unde unchiul meu a trăit sau trăește încă, sunt totdeauna bine venite în casa mea.

— Oh! sunteți prea bun, într'adevăr prea bun, adaugă vagabondul.

— Prea bun!.. ba de loc. Plăcerea are să fie pentru noi, afirmă Escargol cu căldură.

— Aveți familie?

— Nevastă și un copil de șase ani.

— Dragul copilăș, murmură streinul, ca și cum ar vorbi cu el însuși. Eu aș putea să-i fiu bunic.

— Doriți să vă și spăl pe cap?

— Nu, mulțumesc, numai eu aș dori, dacă asta nu vă supără, să cunosc pe soția dvoastră.

— Atunci să intrăm în casă... Dar apropo, care este numele dvoastră? ca să știu cum să vă prezint.

— Ladèvenne... Alcide Ladèvenne, răspunde vagabondul, cu o înclinație de cap care nu putea să-ți arate decât pe omul de lume.

— Nu-i prea găsit pseudonimul ăsta, își zise Zephyrin, răsând șiret în el, în timp ce își conduce oaspetele în primul etaj, introducându-l în sufragerie.

— Dragă Monica, se adresează către nevastă-sa, făcându-i cu ochiul, îi prezintă pe dl Alcide Ladèvenne, care sosește dela Chili.

Trăsăturile feței dnei Zephyrin Escargol întunecate până acum, ca prin farmec se iluminează.

— Dl Ladèvenne, continuă Zephyrin, a binevoit să consimtă să fie oaspetele nostru pentru câțva timp.

— Fiți binevenit, domnule, salută Monica, cu o amabilitate plină de bunăvoință.

— Doamnă, declară noul venit, bunătața dvastră și aceea a excelentului dvoastră soț, mă emoționează adânc... mă vedeți cât sunt de zăpăcit.

— Draga mea, zice Zephyrin, dl Ladèvenne ia fără îndoială o cafea, prepară-tu, în timp ce eu îi arăt camera domniei sale.

— Oh da, domnule, un tas de cafea, insistă Monica, cu un aer candid. Dar poate preferați să mâncați mai întâi ceva?

— Doamne! doamnă, foarte puțin, o omletă sau o bucată de șuncă, ce se găsește. — Vagabondul ese cu Zephyrin în timp ce Monica începe să prepare omleta. Două minute mai târziu Zephyrin reappare singur.

— Are să sosiască într'un minut, șoptește neveste-si, se spală pe mâni... Chut! iată-! Dl Ladèvenne apare într'adevăr. Se așează la masă și începe să mănânce cu multă poftă.

— Ce păcat, zice el, cu un lung suspin, că nu pot să vă ofer una din bunele țigări, ce am adus cu mine.

Am avut o cutie plină când am plecat dela Santiago, dar în timpul ce traversam oceanul, am tot dat, ba la unul, ba la altul, și acum îmi pare rău, că nu mi-am oprit măcar vreo două, trei!

— Oh! aceasta nu trebuie să vă supere, ve-ți avea numai decât.

Și fără să mai stea pe gânduri, se dă jos în galop și revine cu un pachet de țigări.

— Iată, zice el, de abia putând să mai răsufle, serviți-vă.

Domnul Ladèvenne încearcă mai multe până în sfârșit găsește una pe gustul său. — Aveam iar, zice el, după un timp de tăcere, o sticlă plină de cognac, pe care mi-o dăduse unul din prietini mei în momentul imbarcării, dar biata sticlă, a împărțit aceeaș soartă, ca și țigările. Ce vreți nu este bine, dar eu nu știu să păstrez pentru mine nimic.

Ah! acum îmi pare rău, căci după o masă așa de bună am fi băut un pahărel în sănătatea Dvastră... Există bun cognac pe aici?

— Bun?!.. Bine înțeles, dragă unchiu... dragă domnule, vream să zic. Mumai puțină răbdare și pe urmă aveți să-mi spuneți ce impresiune v-a făcut. Nouă eșire din partea bărbierului pentru ca să reapară de data aceasta în compania unei sticle de cognac de cea mai bună calitate. Cu multă grabă îi servește un pahar, încă unul, după care vizitatorul nostru capătă mare dispozițiune de vorbă.

El vorbește de Chili, de oamenii cari trăesc acolo, de obiceiuri, de îmbrăcămintea lor.

— Ah! este o țară unde se poate lesne îmbogăți, dacă te favorizează puțin norocul și este probabil ca unchiul Dvastră... cât privește eu, adaugă el, eu nu am avut niciodată noroc. Amândoi auditorii, la cuvintele astea, schimbă o privire, care vrea să zică: „Da, da, unchiule dragă, spune-ne nouă gogoși“.

— Ah! unchiul nostru, zice Zephyrin, uitându-se drept în ochii streinului, aș fi curios să știu, dacă a avut mai mult noroc decât Dvastră.

— Aveți să știți în câțva timp, puțină răbdare! Am un presimțământ, că n'are să întârzieze prea mult și-l veți vedea.

Sara de vreme după o cină aleasă preparată cu multă îngrijire de Monica, Ladèvenne obosit se retrage și urcând scările, acompaniat bine înțeles de cei doi soți, cine știe, zice el, lăsând să se întrevadă un aer de subînțeles, cine știe dacă ziua de mâne nu are să vi-l trimită pe unchiul Dvastră!

După ce i-au urât noapte bună, cei doi soți se retrag în camera lor.

— Eu cred, zice Monica lui bărbatu-său, că nu are să ne pue la o prea lungă încercare și că dorește tot așa de mult ca și noi să se dea pe față.

— Evident, adaugă Zephyrin, stingând luminarea.

A doua zi de dimineață pe la 7 ore, Zephyrin după o noapte petrecută printre munți de aur, își pune pantalonii și un trico de lână și ese să deschidă prăvălia.

Trecând prin sufragerie, privirea îi cade din întâmplare pe un mic dulap, la care amândouă ușile erau deschise.

— Iată, își zice el, cum se face, că este deschis când îmi aduc bine aminte că asară, după ce am de-pus cassa prăvăliei, l-am închis cu cheia.

Un minut mai târziu el se precipită palid și cu mușchii feței contractați, în camera Monichii, care toc-mai se pieptenă.

— Monica, Monica, nu știi, cassetă cu parale a dispărut!

— Dispărută?! strigă dna Escargol sufocată.

După ce bătură la ușa unchiului fără să primească nici un răspuns, își iau îndrăzneala să intre împinși de un presimțământ teribil. Camera eră goală!

— Ia să lăsat o scrisoare sub fața de pernă, ia să vedem ce spune:

„Dragă domnule și dragă doamnă Escargol! Nu pot să mă împac cu ideea, că de atâta vreme destinul ingrat vă separă de drăguțul dvoastră unchiu! Aceasta-mi sfâșie inima! De aceea mă grăbesc să mă reîntorc la Chili spre a-l căuta. De îndată ce-l voi fi găsit vi-l aduc. În așteptare, îmi permit să ma împrumut cu câțiva lei din cassetă dvoastră pentru voiaj și în acelaș timp iau cu mine și sticla de cognac, pe care îl găsesc într'adevăr delicios, ca să mă răcoresc în timpul voiajului. Vă mulțumesc de o mie de ori pentru drăguța dvoastră ospitalitate, recunoscător până la moarte:

Alcide Ladèvenne“.

— Ah! uită-te Zephyrine, uită-te, îngăimează Monica, este aceeaș scriitură, ca și pe scrisoarea primită ieri, care îți anunță sosirea unchiului.

— Adevărat! Ah! brigandul, hoțul și-a bătut joc de mine. Ah! dacă ar avea nenorocirea să-mi mai cadă odată în palme!..

Trad. de C. Toneanu.

UN ACT DE GELOZIE

V. DEMETRIUS

Binaua începută prin luna Maiu se tot ridică deasupra pământului, golurile lăsate pentru ferestre și pentru uși se vedeau negre în nopțile cu lună, iar zidurile netenciuite, păreau că rânjesc. Ziua eră mare forfoteală pe schele și 'n curte. Zidarii, toți italieni, stăteau la locurile lor, numai cu o jumătate de trup veșnic în mișcare, luând cărămida de pe schelă, aruncând var pe ea și pe locul hotărât ei, mereu cu mâinile plimbate, cu capul după mâni, menind cu ochii, potrivind cu mâinile. Ca un căpitan de corabie, fiecare zidar porunceă tare, ca să se audă până jos la varniță și la cărămidă:

— Adu var, mă! Adu cărămidă!

Între călători și zidari nici o prietinie, nici o apropiere. Țiganiii desculți suiau încet, cu pas sigur, povara de cărămidă în spate, proptindu-se la nevoe cu palmele 'n genunchi. Cu o zmuceală din spate, cele douăzeci de pătrate se aliniau lângă zidar. Cărătorul plecă, tot încet, să aducă altă sarcină. Țiganci svelte, urcau lesne scările aproape fără trepte și povărnite, cântând uneori, ducând două câte un ciubar de var.

Nimeni din toată lumea asta harnică nu părea trist și blazat. Hainele tuturor erau mai vechi decât cele mai vechi haine din târgul vechiturilor, de unde fuseseră pe semne cumpărate. Cu arșița soarelui de lulie în ochi, cu obrazii stropiți cu var și pudrați de praful roșu al cărămizii, bărbați și femei se priveau numai atâta cât le îngăduia lucrul lor să se privească.

O toacă de fier întrepuș obida la prânz, și sara, tot ea chemă lumea la trudă. Ajutorul constructorului, cel care făcea plățile la oameni, un fel de vătaf, își spintecă zadarnic pieptul cu răcnete, vrând să zorească lucrătorii. Zidarii își vedeau mai departe de lucru, fără să se iuțească mai mult, iar țiganiii deprinși cu lenea, nu-l luau în seamă decât sâmbătă sara.

Proprietarul clădirii, împreună cu nevastă-sa, doi oameni grași să se despice, veneau des, priveau din curte, din drum, dar nu cutezau să urce schela. Muncitorii păreau fiecare de capul lui, ca albinile într'un stup. Zidurile se ridicau, se îmbucau, casa aveă să fie cu două caturi, o locuință cu patrușprezece odăi, în care o singură păreche de oameni aveă să trăiască.

Jos, în curte, pe lângă zidul casei vecine, se înșirau sălașurile țigănești, adăposturi de scânduri scunde și strâmte cât să zacă lipiți alături, trei morți.

Familii întregi dormeau acolo la poala clădirii boerești. Mamă, tată, fată mare și băiat de însurat, dormeau alături, cu mâna dreaptă căpătâi, visând că urcă schela și cară var și cărămidă.

Sâmbătă sara după-ce vătaful plătea muncitorimii, două-trei viori hodorigite, o cobză, un țambal, trezeau ultima putere și veselie stătută în inimă.

Dumineca dimineața toaca de fier nu mai chemă la lucru. Salahorii se deșteptau în lumina limpede a soarelui răsărit de trei sulite pe cer și, pentru-că zidarii nu veneau pe la bină deloc în zi de sărbătoare, rămăneau ei stăpâni pe toată casa. Țânci dela trei ani în sus se pierdeau pe scările încurcate, flăcăi și fete se doseau de clae ca să-și mărturisească dragostea.

Dumineca sara eră toiul petrecerilor. Chindia, chilabaua mai ales, încolăcea brațe de brațe ca pe niște șerpi. Trupurile tinerilor fete și neveste se rupeau dela pământ în mlădieri ca de șarpe, iar picioarele negre, amestecau, striveau și se zvântau iuți și repezi, zvârlind fustele în jurul trupului ca pe niște flăcăi.

Când începeă jocul, doi inși din pâlcuri deosebite, Ilie bărbatul Chivei și Manda nevasta lui Dărău, se dibuiau prin noaptea luminată de câteva flăcări potolite ori numai de lună, și amândoi, ca un vârtej, intrau în cercul lăutarilor și-al privitorilor la joc. Cântecul s'aprindeă mai tare, Dumitru Dărău seupă în lături, ca și cum ar fi zvârlit ceva de pe inimă, Chiva, nevasta lui Ilie, trântea o ocară spurcată. Cei doi dănțuitori nu se sinchiseau. Viorile își învăpăiau chilabaua. Manda se azvârlea în jurul lui Ilie, când la dreapta când la stânga, Ilie o purtă ca pe o flamură și amândoi însuflețiți de joc și de dragoste nu mai conteneau zbulciumul, harcanaua drăcească, până nu se rupeă cântecul.

Fiecare în câte o parte, dănțuitori se odihneau suflând din greu. Ochii lor negri se căutau prin noapte, aprinși, pe când ocările Chivei începeau să curgă.

— Ia-mi bărbatul, fa! Ia-mi-l! Da să-mi iai și copilul, că tu nu ești în stare să faci un copil, stearpa și lăpădătura lumii.

Dumitru Dărău, bărbatul celei ocarăte, n'avea încotro, trebuiă să ia parte nevesti-si sau a Chivei. Uneori îndrăznise să se apropie de Ilie, bărbat de două-ori mai voinic decât el, și să-l întrebe răstit și răspicat:

— Spune, mă Ilie, ia spune, vrei nevasta mea, mă? Ești nebun? Ai nevastă și copil! De ce îmi joci muerea mea, hai?

— Pentru-că noi amândoi jucăm mai bine. Ce, aștia știu să joace? Voi știți să jucați? întreabă și pe lăutari!

— Asta așa e! Așa e, se auzeau glasuri din toate părțile.

Bătrânul Șocar, tatăl Mandei, cu picioarele sub el, cu luleaua în dinți, nu se amestecă niciodată în cearta iscată de fie-sa. Ochii lui, galbeni în bătaia focului, urmăreau jocul scăpărând scânteii ca fierul roșu lovit cu barosul. Ghemuit la pământ, nemișcat, sufletul lui se mlădiă, zbulcnea în văzduh, se flutură ca o coamă, deodată cu fie-sa. Moșneagul eră ascultat și temut de toată hoarda. Din pricina lui nu cuteză Chiva să-și înfigă mâinile în părul Mandei. Femeia geloasă așteptă

ca pe ghimpi să se sfârșească odată clădirea și să plece cu bărbatu-său în altă parte, unde să nu fie Manda.

Într'o zi Chiva zări de pe schelă pe bărbatu-său stând de vorbă cu un marchidan. Bărbatu-său cumpără ceva. Chiva se plecă adânc și văzù bine în degetele lui Ilie o brățară roșie. Chiar în sara aceea Chiva o văzù pe mâna Mandei. Numai decât să repezi să i-o zmulgă de pe mână, femeile voinice amândouă, se îmbrânceau, se scui-pau, dar când să se bată, Șocar încă vânjos, le desfăcù, le aruncă în laturi, la pământ, ca pe două lătunoaie.

Chiva se văzù dintr'odată singură pe lume. Manda îi luase soțul, aveă pe tată-său oricând de partea ei și pe Dumitru Dărău, bărbatul înșelat, Chiva nu aveă pe nimeni. Se târi până la sălașul de scânduri, sub care tocmai începuse să țipe copilul.

— Taci, fi-ți-ar afurisit tată-tău, — răcni femeia și plânse până adormi.

Peste noapte, Chiva se trezi din somn. I se părù că bărbatu-său se scoală și pleacă de lângă ea. Dar îl simți numai decât alături. Nu plecase. I se părù că aude pași pe aproape. Scoase capul de sub adăpostul de scânduri. Focurile la cari fierse se mămăliga se stingeau cu desăvârșire. Numai câteva licăriri priveau prin cenușe. Binăua înconjurată de schele, părea o arătare groaznică din povești, căscând zeci de guri negre. Cerul învăluia totul, scânteia cu mii de stele în noaptea fără de lună.

— Brățară roșie... se gândeă Chiva. Iau un tăciune aprins de colo să-i pun pe ochi cui o poartă. Brățară roșie dela Ilie și tăciune dela Chiva.

Numai decât se strecură femeia din sălaș cătră focurile ațipite. Găsi ce căută. O stinghie de lemn aveă încă un capăt de jar. Se târi ca o șopârlă până la sălașul lui Dărău. Suflă în capătul nestâns al stinghiei și desluși chipul Mandei. Mai suflă odată, și îl alipi pe chipul dușmancei și înspăimântată de ce cutezase, se azvârli spre adăpostul ei. Nu eșise bine de sub acoperemântul de scânduri al sălașului și un țipăt fioros o făcù să se cutremure. Zvâcniri dese și tari îi bătură în tâmpie și în urechi. Așteptă ca moartă să vadă ce se va întâmplă. Se auzeau înjurături, scâncete de durere. Țiganii însă dormeau liniștiți sub adăposturi, eră întunec, un câne lătră departe și tăcù. Nici Ilie nu se deșteptase din somn. Se făcù de grabă tăcere. Chiva se târi până lângă bărbatu-său, din locul unde o țintuise groaza. Ascultă încordat, liniștită acum, numai un ușor murmur de glasuri veneă din sălașul Mandei. Lumea dormeă, dar Manda, socoteă Chiva, n'aveă să poată adormi ușor. O mare bucurie îi scaldă inima, își sărută copilul și se alipi mai tare de bărbat.

